

Tájékoztató a Nyelvművelő Munkabizottság május 27-i üléséről

A bizottság ez alkalommal kibővített ülést tartott. Ez érthető is, ugyanis napirendjén olyan kérdés szerepelt, amely szinte megkövetelte, hogy a megbeszélésen vendégek, meghívott szakemberek is részt vegyenek. Ez az ülés tulajdonképpen előkészítő tanácskozás volt. Az volt a célja, hogy vitassuk meg rajta egy már régóta időszerű **k i e j t é s i k o n f e r e n c i a** megrendezésének lehetőségeit. A helyes magyar kiejtés közügy, országos érdek. Szükséges tehát, hogy ne csupán nyelvészek vegyenek részt egy ilyen kérdésekről szóló tanácskozáson, hanem olyan nem nyelvész szakemberek is, akiknek a helyes és a szép magyar kiejtés terjesztése, tanítása a hivatásuk. Ezért hívtunk meg már ezt az 1965 őszi tervezett konferenciát előkészítő megbeszélésre is olyan szakembereket — kísérleti fonetikusokat, rádió- és tv-bemondókat, beszédpedagógusokat stb. —, akik hasznos javaslataikkal hozzájárulhatnak a konferencia sikeréhez. Bizottsági ülésünkön a következők vettek részt: **B a k o s J ó z s e f**, **B a l a s s a L á s z l ó**, **B á n G y ö r g y**, **B o g n á r E l e k**, **C s ó k P á l**, **D e m e L á s z l ó**, **E l e k f i L á s z l ó**, **F e r e n c z y G é z a**, **F i s c h e r S á n d o r**, **G r é t s y L á s z l ó**, **G. V a r g a G y ö r g y i**, **H e r n á d i S á n d o r**, **K o v a l o v s z k y M i k l ó s**, **M a g d i c s K l á r a**, **M o l n á r I m r e**, **M o l n á r J ó z s e f**, **P i n t é r S á n d o r**, **R u z s i e z k y É v a**, **S z a t h m á r i I s t v á n**, **S z e n d e A l a d á r**, **T a k á c s M á r i a**, **T o m p a J ó z s e f**, **V é r t e s O. A n d r á s** és **W a c h a I m r e**.

A kiejtési konferencia megrendezésének előzetes tervezetéről **S z a t h m á r i I s t v á n** bizottsági tagunk, a Magyar Nyelvtudományi Társaság titkára tájékoztatta a résztvevőket. Elmondotta, hogy a háromnapos tanácskozás tervezett időpontja 1965 októberre, színhelye Eger, rendezői pedig — az Egri Tanárképző Főiskola és esetleg még más intézmények bevonásával — a Nyelvtudományi Intézet, a Magyar Nyelvtudományi Társaság és a Nyelvművelő Munkabizottság. A konferencián egy fő előadás hangzana el — A köznyelvi kiejtés vitás kérdéseiről —, s ehhez nyolc-kilenc, egyenként kb. negyed órás korreferátum csatlakozna ilyenféle témakörökből: Köznyelvi kiejtés — tájnyelvi kiejtés, Kiejtés és előadóművészet, Audiovizuális eszközök felhasználása a kiejtés tanításában, A kiejtés és az iskola, Kiejtési problémák a rádió és a televízió gyakorlatában stb. Az előadó a továbbiakban jó néhány egyéb, a kiejtési konferencia szervezése szempontjából fontos kérdést vetett föl, ezeknek ismertetésére azonban e rövid tájékoztatóban nem térek ki.

S z a t h m á r i I s t v á n beszámolója után **M o l n á r I m r e** zeneművészeti főiskolai tanár, aki az ülés időpontjában külföldön tartózkodó **L ó r i n c z e L a j o s** helyett ellátta az elnöki tisztséget, megnyitotta a vitát. A hozzászólók főleg két témakörhöz fűztek megjegyzéseket: az őszi konferencia előadásainak tematervéhez, valamint a tanácskozás megszervezésének és lebonyolításának gyakorlati kérdéseire. **V é r t e s O. A n d r á s** azt javasolta, hogy a kiselőadások közé iktassunk be egy korreferátumot a beszédhibákról és javításukról, már csak azért is, mert százezernél is több hibás beszédű ember él országunkban. **E l e k f i L á s z l ó** szintén új, az előadások tervezetében külön nem szereplő témákra hívta fel a bizottság figyelmét — a nyílt és a zárt élethez való alkalmazásnak kérdései; az idegen nevek ejtése —, ezenkívül néhány névjavaslatot tett arra nézve, hogy kiket kellene az őszi konferenciára okvetlenül meghívni. **B o g n á r E l e k** színművész és beszédpedagógus a felszólalásában azt hangsúlyozta, hogy a leglényegesebb feladat érthető beszédre nevelni az embereket, s leszoktatni őket a hadarásról, a motyogásról, valamint a megértést nehezítő egyéb beszédhibákról. **B a k o s J ó z s e f** egri főiskolai tanár tematikai és szervezési kérdésekhez egyaránt hozzászólt. Azt ajánlotta, hogy az egyik tervezett korreferátumot — A kiejtés tanításának történetéből — tegyük gyakorlatibbá, s alakítsuk körülbelül így: A helyes kiejtésre való nevelés és a magyar

szakos tanárok képzése. A továbbiakban a konferencia résztvevőit befogadó Eger szállodai lehetőségeiről beszélt, majd — későbbi hozzászólásában — arra tett javaslatot, hogy kiket s milyen intézmények, szervek támogatásával lehetne kiküldetni az őszi tanácskozásra. E sorok írója különféle szervezési kérdésekre szót hozzá, s egyben tájékoztatást adott arról, hogy egyelőre milyen lehetőségek vannak azoknak a kiküldetésére, akiknek a konferencián való részvétele igen fontosnak látszik. D e m e L á s z l ó az előadástervezet egészével foglalkozott hozzászólásában, s azt a gondolatot vetette fel, hogy egy fő előadás helyett nem volna-e jobb kettőt tartani — az egyikben elméleti és tudományos, a másikban didaktikai és egyéb gyakorlati szempontokat érvényesítve elsősorban —, s nem volna-e jobb a korreferátumokat is ennek megfelelően e kettő köré csoportosítani. W a c h a I m r e azt ajánlotta, hogy a konferenciára hívjunk meg énektanárokat is, hiszen a kiejtés és a beszédtechnika kérdései hozzájuk is igen közel állnak, továbbá azt a nézetét hangoztatta, hogy a háromnapos tanácskozás tervezetében beszédtechnikai konzultációnak is helyet kellene kapnia.

A hozzászólások elhangzása után az előadó, S z a t h m á r i I s t v á n röviden összefoglalta a vitát, hangsúlyozva, hogy a tanácskozás előkészítésének további munkáját egy szűkebb körű, legfőljebb öt-hat tagból álló szervező bizottság végzi majd, s hogy ez a bizottság a lehető legnagyobb mértékben figyelembe veszi az itt elhangzott megjegyzéseket, ötleteket. Végül az elnöklő M o l n á r I m r e vette át a szót. Arról beszélt, hogy a helyes kiejtés és beszéd oktatásának három szintje van. Az alsó szint a győgyopedagógia hatáskörébe tartozik, a felső az előadóművészet körébe, ami pedig a kettő között van, vagyis a középső szint, nos, ez az, ami mindnyájunknak ügye, közérdek. Az a cél, mondotta befejezésül, hogy az őszi konferencián, természetesen a valószínű arányoknak megfelelően, az emberi beszéd vizsgálatának mindhárom szintjéről tanulságos, áttekinthető képet kapjunk.

Grétsy László

Tanácskozás orvosi nyelvünk helyességéről

P a p K á r o l y egyetemi tanár, a Debreceni Orvostudományi Egyetem Orthopaed Klinikájának igazgatója Orvosi nyelvünk helyessége című konferenciát hívott össze Debrecenbe, 1965. április 10-ére. Ezen az első ilyen tárgyú, szűkebb körűnek szánt tanácskozáson nagyobb részét a Debreceni Orvostudományi Egyetem és a Kossuth Lajos Tudományegyetem képviselői, professzorok, docensek, orvosok, nyelvészek, irodalmárok vettek részt, rajtuk kívül a budapesti Medicina Egészségügyi Könyvkiadónak és az Akadémia Nyelvtudományi Intézetének egy-egy képviselője.

P a p K á r o l y professzor arról szólt vitaindító előadásában, hogy ezen az összejevetelen, amely a filológia és a medicina találkozása, a következő három tárgykörbe lehetne osztani a megbeszélnivalót: a) a szakkifejezés helyes használata és írása, b) a helyes szóalkotás és mondatszerkesztés, c) a szakkifejezés magyar neve. Az első pontra nézve alapul elfogadhatónak véli Óváry-Öss Józsefnek, a Medicina Egészségügyi Könyvkiadó felelős szerkesztőjének az Orvosi Hetilapban megjelent A magyar orvosi szaknyelv helyesírásának néhány kérdése című iránymutató cikkét (1963. évi 37. szám), amelyet a jelenlevők különnyomatban megkaptak. A második pontot illetően rámutat a nehézségekre, amelyeket az egyszerű és a választékos stílus szélsőséges eseteitől (száraz és mesterkelt) egyaránt óvakodó orvos szakírónak le kell küzdenie. Az idegen szakkifejezések magyarításáról szólva megemlíti, milyen szegényes eredménye volt egy pályázatnak, amelyet annak idején az *orthopaedia* szó magyarítására az Orvosi Hetilapban meghirdettek. Magának az *orthopaediá*-nak és sok orthopaed szakkifejezésnek ma sincs jó magyar megfelelője.